

МЕТОДИ РОЗУМІННЯ ЖИТТЯ, ЗА В. ДІЛЬТЕЄМ

Згідно В. Дільтея, розуміння, виходячи із нього самого, - основна мета філософії та інших «наук про дух», предметом дослідження яких є соціальна дійсність у всій повноті своїх форм и проявів. Тому головна задача гуманітарного пізнання – розуміння цілісності й розвитку індивідуальних проявів життя, їх ціннісної обумовленості.

В. Дільтей виділяє два аспекти поняття «життя»: взаємодія живих істот - це стосовно до природи; взаємодія, що існує між особистостями в певних зовнішніх умовах, що досягається незалежно від змін місця і часу - це стосовно до людського світу. Розуміння життя (в єдності двох зазначених аспектів) лежить в основі поділу наук на два основні класи. Одні з них вивчають життя природи («науки про природу»), інші («науки про дух») - життя людей. Дільтей доводив самостійність предмета і методу гуманітарних наук по відношенню до природних. Згідно Дільтею, досягнення життя, виходячи з нього самого, - основна мета філософії та інших «наук про дух», предметом дослідження яких є соціальна дійсність у всій повноті своїх форм і проявів. Тому головне завдання гуманітарного пізнання - досягнення цілісності і розвитку індивідуальних проявів життя, їх ціннісної обумовленості. При цьому Дільтей підкреслює: неможливо абстрагуватися від того, що людина суть свідомо істота, а це значить, що при аналізі людської діяльності не можна виходити з тих же методологічних принципів, з яких виходить астроном, спостерігаючи зірки.

З яких же принципів і методів повинно виходити розуміння життя, на думку В. Дільтея? Він вважає, що це, передусім, метод досягнення деякої духовної цілісності. Це розуміння достовірне, але ірраціональне, інтуїтивне. Це проникнення у духовний світ автора змістовного тексту, нерозривно пов'язане із реконструкцією культурного контексту створення останнього. Герменевтику В. Дільтей розглядає як методологічну основу всякого гуманітарного знання. Філософ виділяє два види розуміння: розуміння власного внутрішнього світу, розуміння, що досягається інтроспекцією (самоспостереженням); розуміння чужого світу шляхом вживання, співпереживання, відчуття (емпатії). Дільтей розглядав здатність до емпатії як умову можливості розуміння як культурно-історичної реальності, так і людини, окремо взятої.

В. Дільтей вважає, що процес життя непідвладний змертвляючій діяльності розуму з його аналізом і розчленуванням. Розум за своєю

природою безнадійно відірваний від життя. У такій філософії життя панує антисцієнтизм, а раціональне пізнання оголошується тут орієнтованим на задоволення чисто практичних інтересів, чинним з міркувань утилітарної доцільності. Науковому пізнанню і його прийомам протиставляються позарозумові, інтуїтивні, образно-символічні способи осягнення (ірраціональні в своїй основі) життєвої реальності - інтуїція, розуміння та ін. Найбільш адекватним способом вираження життя оголошуються твори мистецтва, поезія, музика, відчуття, вживання і інші позараціональні способи освоєння світу. Найбільш «сильна форма» осягнення життя, на його думку, — це поезія, тому що вона якимось чином пов'язана з пережитою подією. Один із способів осягнення - інтуїція.

Із роздумів про життя, на його погляд виникає «життєвий досвід». Окремі, породжені зіткненнями наших інстинктів і почуттів в нас з навколишнім і долею поза нами, узагальнюються в цьому досвіді в знання. Як людська природа залишається завжди однією і тією ж, так і основні риси життєвого досвіду представляють собою щось загальне всім. При цьому Дільтей зазначає, що, якщо наукове мислення може перевірити свої міркування і точно формулювати і обґрунтовувати свої положення, то наше знання життя не може бути перевірено та його положення не можуть бути обґрунтовані, і точні формули тут неможливі.

Отже, методи осягнення життя, за В. Дільтеєм, такі:

- розуміння на основі сприйняття наших власних станів;
- осягнення цілісності прояву життя;
- інтуїтивне розуміння життя;
- ірраціональне розуміння життя;
- осягнення життя у всій повноті його форм і проявів;
- проникнення у духовний світ автора, що створює розуміння життя;
- реконструкція контексту того, що розуміється у житті.

В. Дільтей виділяє 2 види розуміння життя:

- 1) самоспостереження того, хто осягає життя (аналітична інтроспекція);
- 2) емпатія (вживання, співпереживання, со-життя, - як здатність і як розвиток цієї здатності);

Розуміти життя, за В. Дільтеєм, - це прагнути представити повний протиріч досвід самого життя (життєвість і закономірність, розум і абсурдність, ясність і загадковість).